

ANDRAGOŠKI CENTER SLOVENIJE – OD ZAMISLI DO UDEJANJANJA

Razmišljanja o tem, da v Sloveniji potrebujemo ustanovo, ki bi se prednostno ukvarjala z razvojem izobraževanja odraslih v Sloveniji, tako teoretično kot tudi praktično, so se pogosteje kot pred tem porajala v osemdesetih letih prejšnjega stoletja. Bila so tesno povezana z razvojem in delovanjem Andragoškega društva Slovenije (v nadaljevanju ADS), kjer se je zamisel o ustanovitvi Andragoškega centra porajala in tudi vztrajno pojavljala ter na koncu udejanjila.

Zamisel je bila jasno izražena in dokumentirana na posvetu ADS na Bledu leta 1984; naslov posveta je bil: 'Izobraževanje odraslih v dolgoročnem razvoju Slovenije'. Zapisana je bila v Zaključnem poročilu s posveta, kjer piše, »... da bi bilo za boljši in bolj usklajen strokovni razvoj izobraževanja odraslih nujno, da bi za potrebe naše republike zasnovali andragoški center, ki bi razvijal informacijsko, dokumentacijsko, svetovalno, razvojno-raziskovalno in usklajevalno funkcijo za področje izobraževanja odraslih«. ¹

Ta zahteva je potrjevala in udejanjala dobro desetletje ali več delujoče dogajanje v izobraževanju odraslih v Sloveniji. V razlogih za ustanovitev ADS – ustanovljeno je bilo leta 1968 – lahko prepoznamo tudi potrebe po ustanovi, kakršna je Andragoški center Slovenije. V razlogih za ustanovitev ADS je bilo izobraževanje odraslih označeno kot razvojna nujnost in opredeljeno kot nujna, enakovredna in enakopravna sestavina vzgojno-izobraževalnega sistema. Prvi predsednik ADS Jože Valentinčič je bil na delovnih mestih, ki jih je opravljal, v najboljšem položaju, da zasnuje dejavnost, kakršna se je kasneje udejanjila z ustanovitvijo ACS. Bil je pomemben strokovnjak in svetovalec, ki je pokrival v Zvezi delavskih univerz Slovenije (ZDUS), kjer je bil zaposlen, področje splošnega izobraževanja; tam je delovala tisti čas najmočnejša skupna strokovnjakov za izobraževanje odraslih (andragoških delavcev), ki pa so se pretežno ukvarjali s praktičnimi vprašanji pri izobraževanju odraslih: s pripravo programov za izobraževanje odraslih, vključno z ugotavljanjem potreb in izdelavo analiz na tem področju. Vodstveni delavci ZDUS (npr. Tilka Blaha) so bili dobro seznanjeni z najsodobnejšimi pogledi na izobraževanje odrasli. Jože Valentinčič se je kasneje (v sedemdesetih letih) zaposlil na Zavodu RS za šolstvo, kjer je bil vodja posebne enote za izobraževanje odraslih; ta je opravljala svetovalno dejavnost za izobraževanje odraslih v šolah, imela je od 3 do 7 redno zaposlenih svetovalcev, delovala pa je do leta 1980, ko so jo, podprto s političnim stališčem o enotnem sistem vzgoje in izobraževanja (izhajajoč iz sistema usmerjenega izobraževanja), ukinili. Tudi v tej enoti so prednostno pokrivali le praktična vprašanja, ki so nastajala pri izobraževanju (šolanju) odraslih v osnovnih in srednjih šolah. Možnost za razvojno in teoretično delo je obstajala tudi na Oddelku za pedagogiko na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani, kjer

¹ Objavljeno v knjižici 'Izobraževanje odraslih v dolgoročnem razvoju Slovenije', Ljubljana 1985, Delavska enotnost, Aktualna tema 31, str. 94.

so leta 1971 vpeljali študij andragogike; organizirala in izpeljevala ga je prof. dr. Ana Krajnc. Tu pa so se prednostno ukvarjali z izobraževanjem študentov andragogike in z vprašanji didaktike in metodike izobraževanja odraslih in ni bilo možnosti za obsežnejše raziskovalno in razvojno delo.

Če se vrnem k ugotovitvi o potrebi po delovanju andragoškega centra, izraženi na Blejskem posvetu leta 1984, moram izpostaviti, da se je praksi s težavo uveljavljala, kljub jasno izraženim potrebam po takšni ustanovi. Za udejanjenje te pobude so se poleg ADS odločno zavzemali v Skupnosti izobraževalnih centrov (zlasti pokojni tajnik SIC Tine Kopač) in na Filozofski fakulteti (profesorica Ana Krajnc), žal pa je takrat niso podpirali na Zvezi delavskih univerz Slovenije (njen vidnejši predstavnik, ki je izražal in zastopal to stališče, je bil Milić Sikirica); menili so, da v Sloveniji ne potrebujemo »novega inštituta« (izraz 'inštitut' je zvenel slabšalno), temveč le večjo finančno podporo področju izobraževanja odraslih.

Nič ni pomagalo to, da smo v Sloveniji že takrat imeli več sto delavcev na področju izobraževanja odraslih in vrsto ustanov, v katerih so delovali. Na tem področju smo nedvomno potrebovali močno strokovno podporo in pomoč; za to področje je bilo značilno iskanje novih možnosti, ki bi obogatile sicer razvito prakso. Potrebovali smo ustrežnejšo izobraževalno politiko in stalno skrb za razvoj sistema. Področje izobraževanja odraslih bi zahtevalo ustrežnejšo umestitev v sistem, saj je za politiko, ki je skrbela predvsem za izobraževanje v šolah, imelo izobraževanje odraslih le postransko in marginalno vlogo, področje pa je bilo zato deležno manjše pozornosti in obravnavanja. S tem andragogi in strokovnjaki na področju izobraževanja odraslih seveda nismo bili zadovoljni in smo se nad tem nenehno pritoževali ter zahtevali, da se tudi to področje sistemsko uredi; po našem mnenju bi bilo potrebno temeljito urediti vsa področja systemske ureditve izobraževanja odraslih, zakonodajo, financiranje, ponudbo programov in organiziranost izvajalcev (vključno z javnim omrežjem), infrastrukturo ter razvoj in usposabljanje osebja izobraževalcev odraslih in andragoških delavcev. Zahtevali smo, da mora izobraževanje odraslih postati enakopraven in enakovreden del sistema vzgoje in izobraževanja. To smo še posebno utemeljevali s filozofijo in sistemom vseživljenjskosti učenja, ki smo ju tudi v Sloveniji, kasneje sprejetih političnih dokumentih, priznavali kot ustrezno podlago in temelj razvoja, kar smo v Strategiji vseživljenjskosti učenja (sprejeti leta 2007) označili kot *»vodilno načelo vsega izobraževanja in učenja in temeljno družbenorazvojno strategijo«* v Sloveniji. Prepričljiv dokaz, da je področje izobraževanja odraslih sistemsko neurejeno in zapostavljeno, je tudi to, da na pristojnem ministrstvu to področje tudi še zdaj nima svojega direktorata in je le sektor enega od (šolskih) direktoratskih! Na zahteve andragogov in ustanov na področju izobraževanja odraslih, da ga nujno potrebujemo, se na ministrstvu ne odzivajo.

Od tedaj, ko je bila v poročilu s posveta 'Izobraževanje odraslih v dolgoročnem razvoju Slovenije', leta 1984, zapisana potreba in pobuda, da potrebujemo andragoški center, do tedaj, ko ga je ministrstvo

ustanovilo, januarja leta 1992, je minilo osem let. Nedvomno je k temu pripomoglo to, da je Slovenija leta 1991 postala samostojna in neodvisna država. Minister, zaslužen za ustanovitev Andragoškega centra Slovenije (v nadaljevanju ACS), je bil dr. Peter Vencelj, sicer profesor mehanike in tehniške matematike na Fakulteti za naravoslovje in tehnologijo in kasneje na Fakulteti za matematiko in fiziko; bil je prvi minister za šolstvo (bolj ustrezno poimenovanje ministrstva bi bilo – za vzgojo in izobraževanje) v samostojni Sloveniji. Nedvomno se je, ob siceršnji skrbi za šolstvo ter vzgojo in izobraževanje otrok in mladine, kar je tudi tedaj bila prioriteta ministrstva, ki ga je vodil, dr. Vencelj zavedal pomena izobraževanja odraslih za razvoj nove države in uspešnost njenega gospodarstva. To se je kazalo tudi v tem, da je na ministrstvu začela delovati posebna enota za izobraževanje odraslih, v kateri so delovali svetovalci za to področje; to sta bila Jože Miklavc in Boštjan Zgonc, pomembne pristojnosti za to področje pa je imel tudi pomočnik ministra Zoran Bizjak. Predstava ministra Vencelja o pomenu in dejavnosti izobraževanja odraslih in o možnostih njegovega delovanja, pa je razlikovala od moje. V pogovoru, na katerega me je povabil kot prvega direktorja ACS, mi je kot pglavitni nalogi na novo ustanovljenega centra izpostavil dve, ki naj bi ju moral po njegovem mnenju opravljati ACS, to sta bili: zvišanje izobrazbene ravni slovenskega prebivalstva (po statističnih podatkih je bila ta prenizka) in izobraževanje brezposelnih (tisti čas zelo aktualen problem, saj je bilo v Sloveniji zelo veliko delavcev, ki so izgubili delo in so jih označevali kot kadrovski 'višek'). Ministru sem potrdil, da so naloge, ki mi jih je navedel, sicer pomembne, a jih jaz razumem bolj kot 'gašenje požara'; poudaril sem, da kot pglavitno nalogo ACS vidim razvijanje kulture učenja odraslega prebivalstva.

Takšno prioriteto poslanstva ACS sem odločno zastopal v programu njegovih dejavnosti in nalog že ob njegovi ustanovitvi. To je pomenilo, da bo ACS sicer skrbel tudi za nastajanje in razvijanje programov opismenjevanja in formalnega izobraževanja, v tem tudi poklicnega izobraževanja, a to nikakor ne bo njegovo edino ali prednostno področje delovanja. Zato je ACS od začetka svojega delovanja razvijal projekte, kot so: študijski krožki, središča za samostojno učenje, borze znanja, projektno učenje za mlajše odrasle (PUM). Temu primerno se je moral ACS organizirati. Od vsega začetka je imel tri temeljne enote, to pa so bile: razvoj in raziskovanje, izobraževanje andragogov ter informacijska in dokumentacijska dejavnost. Vodenje teh enot smo zaupali: Sonji Klemenčič (razvoj), Maši Stavanja (izobraževanje) in Vidi A. Mohorčič Špolar in kasneje Zvonki Pangerc Pahernik (informacijska in dokumentacijska dejavnost); velik delež pri razvijanju raziskovalne dejavnosti sem prevzemal jaz, kot direktor in tudi aktiven raziskovalec, ki sem pred ustanovitvijo ACSa vodil raziskovalno dejavnost na Pedagoškem inštitutu Univerze v Ljubljani.

Za politične odločevalce ni bilo sprejemljivo, da bi novo ustanovo imenovali inštitut, zato je obveljalo ime center.

Pomembna naloga ACS v začetku njegovega delovanja je bilo pridobiti ustrezne in kakovostne kadre za opravljanje zahtevnih strokovnih nalog in dejavnosti. Kot predsednik ADS sem imel dober pregled nad strokovnjaki na področju izobraževanja odraslih in andragogike. Do ustanovitve ACS je mnoge strokovne naloge opravljal ADS, ki je vsaj enkrat, a še pogosteje večkrat letno organiziralo strokovne posvete. Na njih so se izkazali: Sonja Klemenčič (iz Zveze sindikatov Slovenije), Vida A. Mohorčič Špolar (Zavod RS za planiranje, svetovalka za vzgojo in izobraževanje), Angelca Ivančič (Zveza sindikatov), Olga Drogenik (Zveza delavskih univerz Slovenije), Metka Svetina (Pedagoški inštitut), ki smo jim tedaj zaupali vodstvena mesta v ACSu; mlajše obetajoče sodelavce smo pridobili s priporočili (Ester Možina, Zvonka Pangerc Pahernik, Tanja Vilič Klenovšek, Natalija Žalec, Darko Mali, Irena Benedik, Jasmina Mirčeva, Ema Perme, Sabina Jelenc Krašovec) ali z razpisi (Albert Mrgole, Rudi Lesjak). Od vsega začetka smo posebno pozornost namenili sprotnemu izobraževanju in usposabljanju osebja ACS, značilen dokaz tega so bila redna vsakotedenska izobraževalna srečanja, ki smo jih imeli vsak petek; svoje sodelavke smo pošiljali na študij v tujino, zlasti v Veliko Britanijo (Vida Mohorčič, Ester Možina, Natalija Žalec).

Praktičen problem pri nastajanju ACS so bili prostori, ki bi jih bilo treba pridobiti. Spomnil sem se, da bi nam morebiti prostore lahko odstopili ali pa bi bili pripravljene dozidati svojo stavbo v Svetovalnem centru za otroke, mladostnike in starše na Gotski ulici, kjer sem svoj čas deloval kot vodja izobraževanja. Za to sem nagovarjal tedanjo direktorico SC Anico Kos Mikuš, ki moje pobude ni zavrnila; a so temu nasprotovali nekateri sodelavci SC. Problem je rešilo ministrstvo, ki je s pridobitvijo prostorov dokazalo, da z ustanovitvijo ACS misli resno. Pri reševanju tega problema se je izkazal tedanji sodelavec ministrstva, zadolžen za investicije, Niko Žibret, ki je pridobil prostore v nekdanji stavbi propadlega podjetja Gradis na Šmartinski cesti. Pri urejanju prostorov za potrebe ACS se je izkazala Olga Drogenik, tedanja namestnica direktorja ACS. Prostori še danes dobro služijo in ustrezajo dejavnosti ACS; pohvalili jih niso le mnogi uporabniki ACS v njegovem dozdajšnjem delovanju, temveč tudi mnogi obiskovalci Centra iz tujine.

Otvoritve ACS so se udeležili mnogi najvišji predstavniki politike in življenja v Sloveniji. Med njimi so bili: Milan Kučan, predsednik Slovenije, dr. Peter Tancig, tedanji minister za znanost in tehnologijo, dr. Peter Vencelj, tedanji minister za šolstvo, Jožica Puhar, ministrica za delo, družino, socialne zadeve in druge možnosti, dr. Alojzij Šuštar, slovenski nadškof in metropolit ter dr. Anton Stres, zadolžen za izobraževanje pri ljubljanski nadškofiji, predstavniki MOL Ljubljana ter mnogi drugi visoki predstavniki javnega življenja in politike. Omeniti je treba tudi visoke predstavnike iz tujine, ki so se udeležili otvoritve; med njimi so bili Paul Belanger, predstavnik UNESCO, kasnejši direktor Instituta za vseživljenjsko učenje v Hamburgu, ter Peter Bacher, vodja Centra za izobraževanje odraslih v Köbenhavnu.

Pri nastajanju ACS smo se seveda zgledovali po podobnih ustanovah v tujini. Zgoraj omenjeni Center za izobraževanje odraslih v Köbenhavnu nam je bil kot zgled najbližji. Deloval je kot strokovni center, ki ga je ustanovila danska vlada, da bi ji pomagal razvijati izobraževanje na Danskem. Mi seveda nismo le kopirali njegove dejavnosti, temveč smo jo jemali kot podlago za organizacijo in delovanje našega centra. ACS se je od danskega centra razlikoval predvsem po tem, da je bil bolj avtonomen, ni bil toliko odvisen od vlade kot je bil danski zgled. Strokovnjaki iz tujine, ki so se seznanili z delovanjem ACS, so najbolj hvallili to, da ACS ni namenjen le razvijanju teorije, kot so navadno podobni centri v svetu, temveč pri svojem delovanju povezuje teorijo s prakso. Danski center je nekaj let kasneje prenehal delovati, naš center pa se je obdržal, kljub večkratnim poskusom, da bi ga spojili z drugo ustanovo na področju vzgoje in izobraževanja; poskušali so ga spojiti zlasti s Centrom za poklicno izobraževanje. Kot zglede za delovanje ACS naj omenim še nekatere delujoče andragoške ustanove v Kanadi, ki sem jih spoznal med mojim študijskim bivanjem v Kanadi. Pomemben zgled so nam bili tudi nekateri projekti, ki smo jih spoznali v tujini. Tako smo razvijali projektno učenje za mlade (PUM) po zgledu danskega tovrstnega centra, 'študijske krožke' po takšni dejavnosti na Švedskem; pomembne zglede, kot so središča za samostojno učenje, centri za izobraževanje na daljavo (Open University) in 'Teden učenja odraslih' (Adults' Learning Week), smo našli tudi v Veliki Britaniji; zgled za borzo znanja smo spoznali v ZDA (Learning Exchange v Čikagu). Nekateri od navedenih projektov so se pri nas zelo uspešno uveljavili in prekobili zglede iz tujine, od katerih nekateri ne delujejo več.

Na koncept delovanja ACS je po začetnih nekaj letih najbolj vplival Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (v nadaljevanju ZOFVI), sprejet v letu 1996. Ta je ACS opredelil kot svetovalno ustanovo za področje izobraževanja odraslih in ga tako po njegovi vlogi in delovanju izenačil z Zavodom RS za šolstvo (svetovalna ustanova za vzgojo in izobraževanje otrok in mladine) ter Centrom za poklicno izobraževanje (svetovalna ustanova za poklicno izobraževanje predvsem otrok in mladine). Takšna zakonska opredelitev je pomembno vplivala na delovanje ACS. S tem se je bistveno zmanjšala njegova avtonomija in povečala odvisnost od Ministrstva za šolstvo (zdaj Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport) in z Ministrstvom za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. Medtem, ko je pred sprejetjem ZOFVI ACS pridobival precej večji delež denarja za samostojno načrtovano raziskovalno dejavnost, ki jo financiralo predvsem Ministrstvo za znanost/raziskovalno dejavnost (ta delež je v prvih letih delovanja ACS presegal 30 odstotkov), se je ta po sprejetju ZOFVI občutno zmanjšal. To pa pomeni, da se je bistveno zmanjšala avtonomija programa ACS.

V tridesetih letih se je dejavnost ACS seveda spreminjala. Ne toliko vsebinsko kot organizacijsko. Cilji in vsebina dejavnosti ACS ostajajo ves čas približno enaki, organizacijska sestava pa se prilagaja novim zahtevam. Danes sestavljajo ACS tele enote: Središče za razvoj in raziskovanje, Središče za kakovost in

izobraževanje, Središče za svetovanje in vrednotenje znanja v izobraževanju odraslih ter Središče za promocijsko dejavnost in informiranje. Leta 1998 se je pojavila pobuda, da bi ACS ustanovil svojo raziskovalno enoto, ki bi formalno izpolnjevala zahteve za raziskovalno dejavnost. Namen te pobude je bil, da bi se ACS lahko potegoval za pridobitev in opravljanje raziskav in tako ustrezal zahtevam in merilom za znanstveno-raziskovalno delo. Pobuda se ni udejanjila.

Ob trideseti obletnici delovanja je prav, da razmišljamo o njegovem nadaljnjem razvoju.

Prvič. S svojim dozdajšnjim delovanjem je ACS nedvomno opravičil pričakovanja o pomembnosti svoje ustanovitve in delovanja. Uveljavil se je kot najpomembnejše razvojno-raziskovalno središče za področje izobraževanja odraslih v Sloveniji. To dokazujejo projekti, ki jih uspešno izpeljuje. Z njimi dosega, ohranja in pospešuje doseganje visoke ravni strokovnosti izobraževanja odraslih v Sloveniji. Z nekaterimi projekti pa dosega laskava priznanja tudi v tujini.

Drugič. Za nadaljnji razvoj bi bilo potrebno, da dobi močnejšo sistemsko podporo s strani političnih odločevalcev. V primerjavi z zdajšnjim stanjem bi takšno podporo dobil, če bi na Ministrstvu za izobraževanje, znanost in šport na podlagi filozofije vseživljenjskosti učenja, upoštevajoč strategijo vseživljenjskosti učenja:

- na Ministrstvu za izobraževanje, znanost in šport (kot se zdaj imenuje) ali na tistem, ki se bo imenovalo Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje, ustanovili *direktorat za izobraževanje odraslih*; če bo ustanovljeno novo ministrstvo (za visoko šolstvo in znanost) nastaja vprašanje, kam bo spadal direktorat za izobraževanje odraslih, saj vemo, da je na področju visokega izobraževanja izobraževanje odraslih pomembno prisotno, morda celo bolj kot v osnovnih in srednjih šolah;
- *sistemsko uredili izobraževanje odraslih* tako, da bi dosegli sistemsko enakopravnost in enakovrednost (kar ne pomeni enakosti) izobraževanja odraslih v primerjavi z vzgojo in izobraževanjem otrok in mladine.

Tretjič. Sistemsko enakopravnost bi dosegli, če bi:

- v *zakonodaji* upoštevali, da je izobraževanje odraslih specifično področje vzgoje in izobraževanja, ki mora biti drugače zakonsko urejeno kot vzgoja in izobraževanje otrok in mladine in mora zajeti izobraževanje odraslih celovito, kar pomeni, da zajame vsa področja izobraževanja (formalno, neformalno) in učenja odraslih, usklajeno, a neodvisno od zakonskih rešitev za izobraževanje otrok in mladine; zdaj se zakonodaja za izobraževanje odraslih pretežno izpeljuje iz zakonodaje za vzgojo in izobraževanje otrok in mladine in se le prilagaja potrebam izobraževanja odraslih;

- pri *financiranju* dosegli ustrezno ravnovesje med viri financiranja v tripartitnem financiranju, kjer je treba določiti ustrezno ravnovesje virov financiranja, ki so država, posamezni uporabnik in podjetje, kjer uporabnik dela;
- pri *ponudbi programov* in *organiziranosti izvajalcev* dosegli ustrezen delež javno priznanih programov in smotrno razvejeno omrežje, ki deluje stimulatивно na vključevanje udeležencev izobraževanja;
- razvili smotrno razvejeno in razvito *infrastrukturo*;
- poskrbeli za smotrno, zadostno in kakovostno *usposabljanje* izobraževalcev odraslih in andragoških delavcev.

Četrtrič. Prioritetno poslanstvo ACS v strukturi njegovega programa mora ostati *razvijanje kulture učenja odraslih*. To pomeni, da v strukturi programov in projektov ACS ne sme imeti prednost poklicno izobraževanje, čeravno je pomembno, in da mora imeti zadosten delež in težo splošno izobraževanje ter neformalno izobraževanje odraslih.

Petič. Upoštevajoč to, da se v praksi zmotno enači izobraževanje odraslih z vseživljenjskim učenjem, mora biti ACS poglavitni zagovornik in promotor filozofije in strategije vseživljenjskosti učenja v njegovem pravem pomenu, to je, da obsega vseživljenjsko učenje tako začetno kot nadaljevalno izobraževanje, tako formalno kot neformalno in priložnostno.

Šestič. Ena poglavitnih pomanjkljivosti dozdajšnjega delovanja ACS je premajhna pozornost na izobraževanje odraslih oseb s posebnimi potrebami; to so osebe s pridobljenimi možganskimi okvarami ali poškodbami; s specifičnimi učnimi težavami, kot so disleksija, disgrafija in diskalkulija, z motnjami pozornosti in/ali hiperaktivnostjo (ADHD, ADD); z gibalno oviranostjo, z naglušnostjo ali gluhoto; slabovidnostjo ali slepoto; z gluhoslepoto; z avtističnimi motnjami in z motnjami v duševnem razvoju ter drugimi osebami, ki se zaradi svojih značilnosti znajdejo na obrobju družbe. ACS se mora usposobiti za izobraževanje vseh odraslih, med katerimi je tudi veliko tim. ranljivih skupin prebivalstva.

Sedmič. V programski shemi in v sestavi organizacijskih enot ACS morajo imeti zadosten delež in težo dejavnosti in programi, s katerimi se razvija splošna organizacija in izpeljava izobraževanja odraslih; to so, če naštejemo poglavitna področja, kakovost izobraževanja, svetovalna dejavnost, promocija in informiranje, izobraževanje in usposabljanje izobraževalcev odraslih in andragoških delavcev, vrednotenje znanja, razvoj in raziskovanje. Ta področja so že zdaj ustrezno zastopana v programu ACS.

Osmič. ACS mora imeti najtesnejšo povezavo z institucijami za izobraževanje odraslih, kot so ljudske univerze, izobraževalna središča podjetij in zasebnikov itn., vendar mora biti njegova dejavnost povezana tudi z dejavnostmi in ustanovami, ki potekajo v drugih organizacijah, kot so turistična in športna društva,

informativna, izobraževalna in prostovoljska središča, ekološka gibanja, kulturne ustanove (npr. muzeji), radijske in televizijske postaje, glasila.

Devetič. ACS mora, ne glede na to, kdo ga financira, avtonomno odločati o svojem programu. Ne sme dovoliti, da njegov program prioriteto določa financiranje, s katerim se prvenstveno zadovoljuje potrebe dveh ministrstev – za izobraževanje in za delo. To vodi ACS v preveliko odvisnost od političnih odločevalcev (na ministrstvih) in onemogoča izvirno skrb sodelavcev ACS za razvoj andragoške stroke in teorije. Treba je upoštevati, da na področju izobraževanja odraslih in andragogike ni drugih raziskovalnih ustanov, in je ACS edina takšna ustanova v Sloveniji, kar specifično določa njegov pomen in skrb za razvoj stroke.

Desetič. Iz predhodne točke izhaja upravičeno stališče, da bi bilo smotno v ACS ustanoviti relativno samostojno enoto, ki bi opravljala znanstveno-raziskovalno dejavnost. Ta enota bi morala izpolnjevati zahteve in merila za znanstveno-raziskovalne institucije, ki bi delavcem ACS, delujočim v znanstveno-raziskovalnem središču, omogočali, da načrtujejo in izpeljujejo znanstveno-raziskovalne projekte. Na področju znanstveno-raziskovalne dejavnosti je huda konkurenca, v kateri mora svoje mesto najti tudi znanstveno-raziskovalna dejavnost pri izobraževanju odraslih.

Slovenijo označujemo in povečujemo zlasti po narodnem bogastvu in lepotah. Poslanstvo ACS pa je, da tem vrednotam doda še eno: to, da je pomembno bogastvo Slovenije tudi izobraženost in učenje odraslih ljudi.

Zoran Jelenc